

HITTA I LANDSKAPSHANDLINGAR

Landskapshandlingarna är fogdarnas räkenskaper, som sändes för revision till kammaren under perioden 1539-1630. Benämningen beror på att räkenskaperna ordnades landskapsvis vid det första förtecknandet på 1600-talet. Varje landskap var indelat i olika *fögderier*. Ett sockenregister brukar ingå i varje volym. Om rikets indelning i fögderier, se Johan Ax. Almquist, *Den civila lokalförvaltningen i Sverige 1523-1630* (4 delar 1917-1923), som finns i expeditionen.

Landskapshandlingarna täcker det gamla riket på 1500-talet, alltså inte Gotland, Jämtland, Skåne, Blekinge och Bohuslän.

De finska landskapshandlingarna förvaras i Finska Riksarkivet i Helsingfors. Enstaka finska räkenskaper finns i *Finska cameralia* (förteckning nr 522). Om den baltiska motsvarigheten, *Baltiska fogderäkenskaper*, se förteckning nr 514.

Landskapshandlingarna föregås av en serie kallad *Prostarnas tionderäkenskaper* (förteckning 513), som innehåller stiftsvis ordnade längder över tiondet som togs upp av prostarna under 1530-1550-talen.

Landskapshandlingarnas struktur är följande:

- 1) *Sammanfattande räkenskap* för fögderiet
- 2) *Årliga räntan*, som är en jordebok över fögderiets gårdar och torp, med deras skatter upplagda sockenvis och uppdelad efter ägoslag: skatter, krono-, kyrkor, frälsehemman.
- 3) *Tiondelängder*, listor över betalt tionde (se särskilda register för vissa landskap, förteckning 512)
- 4) *Saköreslängder*, listor över erlagt saköre (böter); ibland domboksutdrag
- 5) Övriga längder avseende mera tillfälliga skatter
- 6) *Verifikationer* till fogdens räkenskap; bl.a. kungliga brev, kvitton.
- 7) Beträffande *slott och kungsgårdar* förekommer ofta ett rikt sortiment av räkenskaper, s.k. mantalsregister (över personalen), löningsregister (över utbetalda löner); förtäringregister (över mat och dryck) m.m.

Förteckningarna till landskapshandlingar (signum 5120) är uppdelade på de olika landskapen och försedda med register av olika slag. *Ett särskilt register* finns som är gemensamt för hela landet för speciella längder: exempelvis domböcker och tulllängder. *En databas* över landskapshandlingarna finns tillgänglig i forskarexpeditionen. För sökningar kontakta tjänstgörande arkivarie i expeditionen eller Byrån för statliga arkiv, område 2.

Mikrokorten, som finns för Värmland och Västergötland, står i korridoren vid Direktservice.

Landskapshandlingar får numera enbart läsas som mikrokort eller läsfilm!

Användning går till på detta sätt: lokalisera önskvärd längd i originalförteckningarna, skriv upp signum (t.ex. **Småland 1605:6**), använd konkordansen i den första filmpärmen, som visar vilka signa de önskade mikrokorten har, lokalisera mikrokorten i pärmarna, använd mikrokorten i en läsapparat och återställ dem därefter i pärmarna, läsfilmernas filmnummer anges i arkivförteckningarna. Personalen på *Direktservice* kan ta papperskopior av mikrokorten.

Litteratur:

Holger Wichmann, *Landskapshandlingarna i kammararkivet*. MRA 1978-1979 Stockholm 1982 (finns i hylla 9).

Jan Brunius, *Kammararkivet och släktforskarna*. Ingår i: Riksarkivet och släktforskaren. Storstockholms genealogiska skriftserie, 3 (finns i hylla 9).

Riksarkivets beståndsöversikt, Del 4, Kammararkivet, sid 76 ff (finns i hylla 9).